

BITCOIN: GELD OF BORREL?

DEUR

DR PHILIP THEUNISSEN
COMPUTUS BESTUURSBURO

In 'n primitiewe dorpie, sowat 20,000 jaar gelede, het daar 'n jagter, 'n kleremaakster en 'n bakker gewoon. Buite die dorpie was daar 'n koringboer en ook 'n melkboer. In die berg daar naby het 'n ou man gewoon wat mooi klippe versamel het. Elkeen van hierdie persone het baie gou agtergekom dat hulle hulle werk geniet as hulle spesialiseer en ook meer produkte kan produseer as hulle hulleself op een ding toespits. Gevolglik het die onderlinge uitruil van produkte baie belangrik geword om hulle eie situasie mee te kon verbeter. Die uitruilskema het baie doeltreffend gewerk maar die enigste probleem was dat die jagter graag vleis vir klere by die kleremaakster wil ruil maar sy was 'n vegetariër. Die melkboer wil graag sy kaas vir brood by die bakker ruil maar laasgenoemde kry 'n uitslag van suiwelprodukte. Die ou oom in die berg vrek weer oor biltong en kaas. Die jagter ruil toe van sy vleis vir 'n goue klippie by die ou oom. Toe die kleremaakster die klippe sien bied sy dadelik aan om vir die jagter 'n stel klere te maak in ruil vir die mooi klippie. Die melkboer het ook 'n goue klippie by die ou man gekry en dit vir die bakker gaan aanbied vir brood.

Later word net die goue klippies as betaalmiddel aanvaar en 'n goudsmid kom vestig hom op die dorp wat die groot klonte tot ewe groot stene verwerk sodat elke steen dieselfde gewig is. Hy bêre die onverwerkte klonte in sy kluis. Op 'n dag het die kleremaakster nie 'n goue steen byderhand om vir die melkboer te gee nie. Sy gee toe vir hom 'n brief wat aan die goudsmid opdrag gee om 'n steen te maak uit een van haar onverwerkte klonte in sy kluis en dit aan die melkboer te gee. Meer mense begin toe van die briefies gebruik maak en later ruil die mense bloot die briefies vir produkte uit in plaas daarvan om elke keer by die goudsmid 'n steen te gaan haal en so ontstaan papiergeld in die plek van goue stene.

Ruilmiddel

Die inwoners van die primitiewe dorpie het met verloop van tyd 'n geldstelsel ontwikkel wat vir almal as ruilmiddel aanvaarbaar was. Geld, eerder as elkeen se selfgeproduseerde produkte, kon dus toe vir 'n ander se produkte verruil word. Geld op sy eie is egter niks werd nie en kry eers 'n waarde as dit vir iets anders geruil kan word. Geld verteenwoordig dus 'n produk. Geld stel jou in staat om een produk te vervaardig maar 'n ander te verbruik. Geld gee jou die vryheid om iets anders te verbruik as wat jy self kan produseer. As daar in aanmerking geneem word dat produkte weer die resultaat van arbeid is, is geld in wese 'n ruilmiddel vir arbeid.

In die storie oor die primitiewe dorpie kon die ontwikkeling van die geldstelsel bietjie versnel word. In die werklike lewe het hierdie ontwikkeling oor eeue heen plaasgevind. Die mensdom het met verloop van tyd verskeie items as ruilmiddel uitprobeer. Onderskeie groepe het ook nie noodwendig dieselfde items as ruilmiddel gebruik nie. Ruilmiddels wat gebruik was, was skulpe, klippe, boombas, walvstande, hondetande en vere. Sulke ruilmiddels is veral op die eilande van die Stille Oseaan gebruik. Ander ruilmiddels soos vee, is ook gebruik. Op party plekke in Afrika word beeste vandag nog as ruilmiddel gebruik.

Met geld kan enigeen sy arbeid vir dié van 'n ander uitruil. Die eenvoudige feit is gevolglik dat geld enigiets kan wees wat mense wil hê dit moet wees. Dit is egter nie te sê dat die ooreengekome geldstelsel noodwendig goed en sonder gebreke is nie. Die gemene deler tussen al die verskillende stelsels is dat die gebruikers daarvan onderling tevrede moet wees dat dit 'n aanvaarbare ruilmiddel is waarmee hulle kan handel dryf.

Waarde

Geld opsigself het geen waarde nie maar dit bied toegang tot waarde. Wat in die voorafgaande verhaaltjie opval, is dat geld mettertyd sy direkte waarde verloor het en slegs 'n syfer op 'n papier begin raak het. In die internet era het geld selfs 'n digitale aanduiding geword. Hierdie ðontkoppelingö van geld aan iets wat 'n werklike waarde het is moontlik omdat mense daarvan oortuig is dat geld 'n waarde het en ook hierdie waarde kan behou. Dit is dus 'n selfvervullingsprofesie, met ander woorde een wat ons voortdurend self in stand hou. As mens egter mooi daarvoor nadink, is geld 'n baie wankelrige basis om 'n finansiële stelsel op te baseer.

Gelukkig hoef ons nie net op die geloof van mense in die waarde van geld te vertrou nie. Hoewel geld opsigself geen waarde het nie, sit daar darem 'n ðorganisasieö daaragter wat tot op 'n sekere vlak die waarde van geld kan waarborg. Vroeër is hierdie rol deur individuele banke vervul maar deesdae het elke land 'n sentrale bank wat die waarde van sy geldeenheid rugsteun. Hierdie waarborge hou mense se geloof in 'n geldeenheid se waarde in stand.

Kenmerke

Dit is duidelik dat 'n geldeenheid opsigself geen waarde het nie omdat dit in wese 'n konsep is wat in mense se koppe bestaan eerder as sy eie fisieke bestaan. Gevolglik moet geld oor sekere kenmerke beskik om as geldeenheid te kan dien.

Ruilmiddel: Geld moet teen enige goedere of dienste geruil kan word, ongeag wie daarby betrokke is.

Rekeneenheid: Die waarde van die ter ruilde goedere of dienste moet in 'n bepaalde hoeveelheid geld uitgedruk kan word.

Duursaam: Geld moet by voorkeur met verloop van tyd nie tot niet kan gaan nie.

Deelbaar: Die geldeenheid se waarde moet verklein of vergroot kan word om by die waarde van die goedere of diens aan te kan pas.

Draagbaar: Geld moet 'n hoë waarde volgens sy gewig hê sodat dit gemaklik rondgedra kan word.

Wisselbaar: Geld moet vir elkeen dieselfde waarde hê, ongeag wie daarmee wil koop of waar daarmee gekoop word.

Intrinsiek: Geld se intrinsieke waarde moet gelykstaande wees aan die waarde wat dit in die betalingsverkeer verteenwoordig.

Geld is dus enigiets waarop mense ooreenkom om hul arbeid onderling uit te ruil. Geld opsigself het geen waarde van sy eie nie. Sy waarde word op die onderlinge vertrouwe gebou wat mense op die waarde van hulle arbeid plaas.

Goudstandaard

Die meeste lande, Suid-Afrika ook, was vir baie jare lank op die goudstandaard gewees. Hierdie stelsel was 'n verbintenis deur die deelnemende lande dat hulle die waarde van hulle geldeenhede op 'n vasgestelde hoeveelheid goud sou baseer. Dit het in wese beteken dat papiergeld vrylik vir goud gewissel kon word. Met goud se prys wat deur markkragte bepaal was, sou elke land se geldeenheid dus ook in terme van goud se waarde fluktueer. Omdat daar 'n redelik vaste voorraad goud in die wêreld beskikbaar is, sou geld in elke land 'n bestendige en verstaanbare waarde gehad het wat deur 'n substantiewe produk gerugsteun kon word. Hoe meer goud jy dus in reserwe kon hê, hoe meer was jou geld in daardie land werd.

Fiktiewe geld kon nie onder die goudstandaard geskep word nie maar juis dit het probleme vir regerings geskep. Die beperkte goudvoorraad het die geldvoorraad beperk wat op sy beurt weer ekonomiese groei beperk het. Net soos individue wil regerings ook relatief ryker wees as ander lande en met die verwydering van die goudstandaard kon regerings dus self die geldvoorraad, wat nie deur substansie gerugsteun word nie, beheer. Die land se geldeenheid word dan onderskryf deur die owerheid wat belooft om die waarde daarvan te onderhou.

Bykans elke land is daarom deesdae op 'n stelsel van 'n *fiat* geld. Die definisie daarvan is dat geld se intrinsieke waarde totaal waardeloos is omdat geld slegs as 'n ruilmiddel gebruik word. Die waarde van geld word gevolglik deur eerstens die vraag en aanbod vir geld en tweedens die vraag en aanbod vir produkte of dienste bepaal. Die pryse van goedere en dienste word deur markkragte toegelaat om die fluktueer.

Geld is gevolglik nou 'n blote rekeningkundige balans in 'n grootboekrekening. Aankope verminder die balans in die kliënt se rekening en vermeerder die balans in die verskaffer se rekening. Transaksies is dus nie meer 'n tweeledige transaksie tussen die koper en

verkoper soos onder die ou stelsel van ruilhandel nie waar goedere in ruil vir geld gelewer word. Die bank tree as derde party in 'n drieledige transaksie op waar hy die verskaffer se rekening krediteer vir die waarde van die goedere, die goedere deur die verkoper oorhandig word waarna die bank die koper se rekening weer debiteer by ontvangs van die goedere.

Wat is 'Bitcoin'

Hoewel Bitcoin die bekendste is, is dit een van nagenoeg 1 000 digitale geldeenhede. Ander prominente name suit in Litecoin, Bitcoin Cash, Monero, Cardano, Neo en Ripple. Die gedagte daaragter word uiteengesit in 'n witskrif deur 'n misterieuse Satoshi Nakamoto, wiese ware identiteit nie bekend is nie. Hierdie digitale geldeenhede belooft laer transaksiekoste en word nie deur 'n sentrale owerheid uitgereik nie. Daar is geen fisiese geldeenhede nie maar slegs 'n openbare lêer met opgetekende bedrae wat iewers in die kuberruimte lê en is in wese is dus 'n rekenaarwagwoord. Gevolglik word daarna ook as kriptogeld verwys.

Die sekuriteit rondom die geldeenheid word deur die onmoontlike ontsyfering (*encryption*) van die rekenaarwagwoord gewaarborg. Elke Bitcoin se wagwoord word op unieke wyse deur 'n rekenaar as algoritme geskep wat uit 'n onsyferbare string karakters en nommers bestaan. Wanneer daar 'n transaksie met 'n Bitcoin gedoen word, word hierdie wagwoord dan rekenaarmatig as 'n geldige waarde bevestig.

Teen die agtergrond van 'n fiat geld maak kriptogeld dus tot 'n mate sin maar dit het skielik ook 'n gier begin raak en 'n oëverkoopswaarde van hul eie begin kry. Gevolglik word dit nie meer as ruilmiddel gebruik nie maar eerder as 'n belegging. Hoewel dit dan tans baie gewild is, beskou heelwat beleggers die uitermatig hoë waardes daarvan as 'n borrel wat binnekort gaan bars.

Wat is 'n borrel?'

Die amptelike definisie van 'n borrel is dat wanneer die pryse van 'n bate skerp en langdurig styg en die fundamentele waarde daarvan oorskry, maak dit die skielike ineenstorting van die pryse 'n wesentlike moontlikheid. By die ineenstortingspunt bars die borrel dus.

Die grootste probleem met borrels is dat dit nie vooraf geïdentifiseer kan word nie. Eers by die bars daarvan kan daar by terugblik bevestig word dat die prysstygings 'n borrel was en nie die resultaat van fundamentele ekonomiese groei was nie. Indien pryse wel 'n borrel was, is die uiteindelik bars daarvan baie skouspelagtig en kom die beleggerspubliek dan eers agter dat dit wel 'n borrel was.

Volgens prof. Christopher Sims van die *Department of Economics* by die Princeton Universiteit in die VSA, het 'n finansiële borrel verskeie karaktertrekke:

- Die bate is õnuutõ en beleggers glo dat hulle van die eerstes is wat hierdie nuwe geleentheid om ñ wins te maak raakgesien het;
- Beleggers leen hoofsaaklik geld om die bate aan te koop en terselfdertyd is krediet geredelik beskikbaar daarvoor;
- Deelnemers in die mark is baie bewus van die koers waarteen pryse styg en koop tot ñ groot mate vir kapitale groei en in ñ mindere mate vir die inkomste wat die belegging kan oplewer;
- Deelname in die betrokke mark groei met rasseskrede en beleggers word ingetrek op grond van die waarneembare sterk kapitaalgroei;
- Sommige deelnemers erken dat die bate se kapitaalwaarde hoër as die rentabiliteit is maar glo dat hulle ñ opbrengs uit kapitaalgroei kan realiseer deur betyds uit te klim;
- Daar is geloofwaardige kommentators wat aanvoer dat die bates oorgewaardeer is;
- Daar is uiteindelik ñ duidelike ineenstorting van pryse;
- Daar is ñ kullery en selfs bedrog wat ná die bars van die borrel eers ontbloot word.

In wese is die deurslaggewende kenmerk van ñ borrel die feit dat die enigste rede vir hoë pryse van vandag gegrond is op die veronderstelling dat pryse môre nog hoër gaan wees. Dan bestaan daar beslis ñ moontlikheid dat pryse ineen kan stort. Hoewel kriptogeld dus wel sekere kenmerke van geld het, het dit terselfdertyd ook beslis kenmerke van ñ borrel en is daar tog ernstige waarskuwingstekens dat dit dalk baie gesofistikeerde bedrogskemas kan wees.

Slotsom

Die eerste opgetekende bedrogsaak word in Genesis 3 van die Bybel uiteengesit. Die slang het toe al vir Adam en Eva met ñ bedrogskema verlei wat in die vorm van ñ appel verpak was. Bedrog is dus so oud soos die mensdom self en bedrieërs het oor eeue heen hulle skemas in uiters verbeeldingryke verpakings aan hulle slagoffers gebied. Die koms van die Internet het ook aan bedrieërs nuwe geleenthede geskep om hulle skemas vinniger en op ñ groter skaal te bemark sonder dat hulle identiteit ontbloot word.

Die astronomiese groot stygings in kriptogeld se waardes laat noodwendig vrae daarrondom ontstaan: is dit baie gesofistikeerde geldeenhede of is dit baie gesofistikeerde bedrogskemas? Die tyd sal leer maar vir nou is dit belangrik om te onthou dat geld ñ ruimiddel vir arbeid is. Geld opsigself is nie welvaart nie. Ware welvaart word slegs deur harde werk en eerlike beleggings geskep binne ondernemings wat goedere of dienste met waarde produseer. Daar is nie kortpaaie nie en enigiemand wat die teendeel verkondig is daarop uit om iemand anders te bedrieg.

BRONNE:

The Origin of Money (And How It Was Stolen from You). Alexander "Ace" Baker

<http://www.strike-the-root.com/4/baker/baker2.html>

Wat is geld? Werner Vorstman op vr, 6 juli 201

<http://www.vorstman.com/wordpress/wat-is-geld/>

Money - Wikipedia, the free encyclopedia

<http://en.wikipedia.org/w/index.php?title=Money&printable=yes>

The Trickiest Characteristic of Sound Money. Joel Bowman

<http://dailyreckoning.com/the-trickiest-characteristic-of-sound-money/>

Beter Omgaan Met Geld

<http://www.beteromgaanmetgeld.nl/>

Geld: Wat is jou waarde? Philip Theunissen. Kejafa Knowledge Works, 2013.

What is Bitcoin? <https://www.investopedia.com/terms/b/bitcoin.asp>